

česky, tedy jazykem lidu, domýšleje a kladně hodnotě utřídění feudální společnosti ve tři stavy: vyučující stav kněžský, vládnoucí stav panský a pracující stav selský. Celá řada *mistrů a profesorů* pražské university zatím vydávala latinská pojednání o potřebě reformy církve v hlavě i v údech, zůstávali však přitom v rámci akademických úvah bez dostatečné rozhodnosti k činu.

Mistr Jan Hus spojuje v sobě tendence dotavadního hnutí ve zvláštní síle. Jako universitní učitel působí na své posluchače i kolegy latinskými projevy reformními. Jako kazatel v Betlemské kapli pokračuje v práci někdy Milíčově, ač se slabším zaujetím eschatologickým, obrácen přímo k přítomným úkolům nápravy církve ve všech vrstvách, zejména mezi kněžími. Sdílí učení o církvi jako společnosti vyvolených. Zde i v rozhodnosti reformních požadavků, mezi něž náleží zejména zbavení kněží majetku, aby se tím opravdověji věnovali duchovenským úkolům, je podporován spisy Viklefovými.

Jan Viklef zapůsobil mocně na české náboženské hnutí propracovaností svého učení i svého církevního programu i svým filosofickým realismem, který vedl k větší opravdovosti v pojetí dogmatu i života v církvi než zesláblý, tou dobou jinak módní nominalismus. Zdůraznil také s nemalou určitostí princip autority Písma v církvi a měřil jím články učení i rady církve římské. Dal svým českým čtenářům do rukou hotové formulace: z jeho knih přejímal Hus celé partie nejen ve spise o církvi, ale i v polemice proti svatokupectví. Jiní čeští bohoslovci převzali i Viklefovo učení o remanenci [trvání] chleba a vína ve svátosti oltářní, názor protichůdný římskokatolickému dogmatu o přepodstatnění obojího živlu ve skutečné, hmotné tělo a krev Kristovu.

Z toho, co jsme pověděli prve, je však zřejmé, že se reformní hnutí v Čechách vyvíjelo již před Viklesem, majíc právě v Čechách i po hospodářské stránce své příčiny. Neobyčejné bohatství církve, vlastníci přes třetinu půdy v království, vedlo v otázce kněžského majetku k reformnímu programu všechny, jimž toto bohatství spolu s kněžskou náročností bylo na újmu, šlechtu nižší i vyšší stejně jako měšťany a venkovský i městský lid. Viklef výrazně dopověděl a docelil, co v myslích českých stou-

penců nápravy již žilo a pobízelo k rozhodným slovům i činům. Husité jej ctili názvem „evangelický doktor“.

Hus, jenž přes svůj kladný vztah k anglickému učitelu evangelické pravdy nepřijal jeho učení remanenční, stanul v čele strany horlící pro nápravu, vtělil očistné pojetí evangelia do svých kázání a spisů, jimiž silně přispěl k ustálení českého spisovného jazyka, a za poznanou pravdu položil život na *kostnické hranici* 6. července 1415. Podlehł nepochopení a zlobě těch, kdo se buď rozhněvali pro jeho požadavek chudoby kněžstva a pro jeho volání po kázni závazné všechněm křesťanům bez rozdílu světské hodnosti, buď se zarazili nad jeho učením o církvi a nadto viděli kacířství ve vytrvalosti, se kterou žádal, aby mu domnělé bludy byly dokázány Písmem. Před autoritou církve, ať už ji představoval papež nebo nyní místo něho koncil, se nesklonil. Podlehnuv — zvítězil, povážíme-li důsledky jeho smrti v plamenech. Zásada poslouchati Boha více než lidí, byť šlo o nejvyšší instanci ve viditelné církvi, slyšet hlas Boží v Písmu nad každou tradici minulých křesťanských věků a nad každé usnesení současných církevních sněmů nebyla od té doby umlčena. Husovo svědectví dovršené mučednictvím osvědčilo velikou sílu nejprve v Čechách, potom však i ve světové reformaci, která následovala sto let po jeho smrti. Těm, kdo byli v Čechách nesení myšlenkami Milíčovými a Matějovými, prožívající tíseň doby s pohledem upřeným k posledním věcem světa, byla mučednická smrt Husova ohnivým dokladem přítomnosti moci Antikristovy, jenž je při díle proti nebeskému Pánu církve. Bude třeba mu odpovídat a tím určitěji pracovat o nápravě.

V SAMÝCH Čechách a na Moravě nešli všichni stoupenci reformy týmž směrem; a pokud v jejich směru lze najít společné zásady, nedospěli stejně daleko v jejich domyšlení a prosazení. Jejich společným programovým prohlášením se staly *Čtyři pražské články* z roku 1419—1420, které vyjadřují odkaz Milíčův a Matějův v dalším stupni rozvoje. Jde tu především o svobodné kázání Božího slova. Touha po častém přijímání svátosti—spolu s rozhodnutím postavit ustanovení Spasitelovo nad ustanovení